

Міністерство освіти і науки України Карпатський національний
університет імені Василя Стефаника навчально-науковий
юридичний інститут

Кафедра конституційного, міжнародного та адміністративного права

РОЗВАДОВСЬКИЙ ВОЛОДИМИР ІВАНОВИЧ

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО УКРАЇНИ

методичні вказівки для семінарських (практичних) занять студентів заочної
форми навчання (спеціальність «081 Право »)

УДК 342.536.1

Р 64

Рекомендовано до друку на засіданні Вченої ради Юридичного інституту Карпатського національного університету ім. В. Стефаника

Рецензенти:

Сворак С. Д. доктор юридичних наук, професор, кафедри теорії та історії держави і права навчально-наукового юридичного інституту «Карпатський національний університет ім. В. Стефаника».

Книш В. В. доктор юридичних наук, професор кафедри конституційного, міжнародного та адміністративного права навчально-наукового юридичного інституту «Карпатський національний університет ім. В. Стефаника».

Розвадовський В. І. Конституційне право України. Методичні вказівки для семінарських (практичних) занять студентів заочної форми навчання (спеціальність 081 «Право») Володимир Іванович Розвадовський. – Івано-Франківськ: юнавчально-науковий юридичний інститут Карпатського національного університету ім. В. Стефаника, 2025 – 19 с.

Методичні вказівки розроблені на основі навчального плану навчально-наукового юридичного ін-ституту арпатського національного університету ім. В. Стефаника і призначені для підготовки студентів до семінарських (практичних) занять із дисципліни «Конституційне право України», здачі екзаменів, У методичних вказівках викладені завдання до семінарських і практичних занять з дисципліни «Конституційне право України», які включають короткі методичні рекомендації, що полегшать підготовку до занять, переліки питань, які виносяться на обговорення на заняттях, практичних завдань; теми та переліки контрольних запитань до них, які виносяться на самостійне вивчення студентів і будуть включені в питання поточного контролю. По більшій частині тем семінарських занять запропоновані кросворди, задачі, реферати, про що студенти доповідають під кінець кожного заняття. До кожної теми поданий перелік літератури, до якого включена монографічна література та інші наукові джерела по темі, а також перелік нормативно-правових актів.

Методичні вказівки призначені для студентів юридичних вузів.

©Розвадовський В.І., 2025 рік

© арпатський національний університет ім.. Василя Стефаника, 2025

ЗМІСТ

1. Пояснювальна записка	4
2. Тематика семінарських та практичних занять.....	9
Тема. Конституційно-правовий статус Верховної Ради України.....	9
Тема Конституційно-правовий статус Президента України.....	
Тема Органи виконавчої влади.....	
Тема. Конституційно-правові основи місцевого самоврядування в Україні.	14

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА.

Після конституційних реформ в правовій системі України підвищується роль конституційного права. Тому вивчення та засвоєння дисципліни «Конституційне право України» є не від'ємною складовою частиною підготовки майбутніх правознавців. Таке положення випливає з того, що предмет конституційне право України є провідною фундамента-льною галуззю в системі національного права України. Ця провідна роль визначається насамперед тим, що Конституція України має найвищу юридичну силу і всі закони та піднормативні акти приймаються на основі Конституції України й повинні відповідати їй. Беззаперечним є той факт, що норми Конституції України є нормами прямої дії. А тому звернення до судових інстанцій за захистом конституційних прав і свобод людини і громадянина безпосередньо на підставі Конституції України гарантується. Відповідно в цьому відношенні конституційне право України, як навчальний курс є вихідною дисципліною щодо вивчення інших галузей національного права України.

Навчальна дисципліна передбачає опанування певним інструментарієм науки конституційного права України, вивчення конкретних державних інститутів та систем права, розкриття основних закономірностей процесу державно-правового розвитку.

Варто відмітити, що особлива увага звертається на вивчення основних засад конституційного ладу України, конституційно-правового статусу людини і громадянина, а також конституційно-правових основ організації та здійснення державної влади і органів місцевого самоврядування в Україні.

Навчальна дисципліна конституційного права України передбачає модульно-рейтингове навчання. Ця технологія дає змогу сконцентрувати

пізнавальну, розвиваючу діяльність студента на певних логічно завершених частинах теоретичних знань і практичних умінь, з урахуванням більшої кількості чинників визначати рівень його успішності.

Відповідно до навчального плану юридичного інституту дисципліна «Конституційне право України» включає лекції, семінарські заняття та самостійну роботу студентів.

Семінарські заняття є однією із найважливіших форм навчально-виховної роботи вони дають можливість студентам значно розширити і поглибити опанування цієї дисципліни шляхом опрацювання додаткової літератури та законодавчих нормативно-правових актів. Отже, семінарські заняття проводяться з метою сприяння ефективному засвоєнню студентами курсу конституційного права України, виробці у студентів вміння користуватися спеціальною юридичною літературою, законами та іншими нормативно-правовими актами, вироблення навичок аналітичного підходу до прийняття рішень з конкретних правових ситуацій, здійснення контролю за рівнем знань студентів.

Дані методичні вказівки покликані допомогти студентам в процесі вивчення дисципліни конституційне право України. В них включена тематика та зміст семінарських і практичних занять, теми самостійних завдань, сформульована анотація, методичні поради до її вивчення, які коротко визначають зміст теми, націлюють на вибір правильного підходу до аналізу теми, акцентують на проблемних моментах, вказують на вироблення схеми підготовки питань. Окрім того, до тем семінарських завдань подається перелік основної та додаткової літератури, ознайомлення з якою забезпечить глибший теоретичний аналіз відповідних питань, а також вичерпний перелік нормативно-правових актів, які служать законодавчою основою регулювання даного виду відносин.

На семінарські заняття виносяться основні питання програмних тем навчального курсу. В ході підготовки до семінару студент повинен ознайомитися з планом семінарського заняття, прочитати конспект лекцій з теми семінару та відповідні розділи підручника, ознайомитись з

рекомендованою літературою, опрацювати відповідний нормативно-правовий матеріал, який бажано законспектувати. Якщо планом семінарського заняття передбачено виконання практичного завдання, його обов'язково потрібно виконати письмово в зошиті з посиланням на конкретні статті відповідних законодавчих актів України. Питання курсу конституційне право України, які не виносяться на семінарські заняття, вивчаються студентами самостійно.

При підготовці до чергового семінарського заняття, студенту потрібно скласти детальний план або тези виступу, якими можна користуватися під час виступу. Під час виступу дуже важливо вміти посилатися на відповідні статті Конституції України, закони спираючись на теоретичні положення з теорії і практики конституціоналізму, організації і функціонування державної влади, місцевого самоврядування на існуючу практику забезпечення прав і свобод людини і громадянина в Україні, аналіз фактів, що характеризують конституційно-правові відносини в українській державі в цілому, а також в конкретних регіонах, областях, районах, містах, селах, робити узагальнення, висновки, вміти критично відноситись до положень, які даються в спеціальній та додатковій літературі.

Обговорення питань на семінарському занятті ведеться у формі вільної дискусії, тому кожен студент повинен уважно слухати доповіді і виступи всіх учасників семінару та зреалізувати право виступити з доповненням, або виправленням відповідей попередніх виступаючих – доповідачів.

За дорученням керівника семінару студентам можуть доручатись додаткові завдання у формі рефератів, а чи виконання самостійних завдань з тем які не були предметом розгляду на семінарах. У даному випадку форма контролю за виконанням таких завдань визначається керівником семінару.

Якщо студент не підготувався до семінару, або пропустив його, такий студент повинен відпрацювати пропущену тему у викладача, який веде семінарські заняття, або у викладача, який читає лекції з цього курсу.

Варто звернути увагу на те, що дотримання викладених вище методичних рекомендацій сприятиме набуттю ґрунтовних знань з провідної галузі права «Конституційне право України», розширенню правового світогляду студентів, підвищенню їх професійного рівня.

У результаті проведення семінарських занять студенти повинні:

1) знати:

поняття і предмет галузі конституційного права;

- місце та роль конституційного права всистемі права України;
- методи Конституційного права України;
- історію конституційного розвитку України;
- основні етапи та напрямки новітньої конституційної реформи в Україні;
- Конституційне закріплення форми Української держави;
- поняття Конституційно-правової норми;
- поняття Конституційно-правових відносин;
- систему нормативних джерел галузі конституційного права України;
- систему галузі конституційного права;
- визначення конституції та її сутність;
- поняття конституційного ладу;
- структуру політичної системи України;
- статус української мови як державної мови;
- основи правового статусу людини і громадянина;
- конституційні права, свободи людини і громадянина;
- конституційні обов'язки людини і громадянина;
- інститути та форми демократії;
- конституційну систему органів державної влади України
- поняття територіального устрою держави.

2) вміти:

- аналізувати державно-правові явища і процеси, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між ними, виявляти їх тенденції, шляхи розвитку;
- правильно викладати свої думки про складні юридичні явища;

- виявляти тенденції розвитку держави і права в Україні;
- вірно застосовувати норми та принципи Конституційного права при виконанні службових обов'язків;
- використовувати набуті знання у своїй практичній діяльності;
- правильно формулювати юридичні поняття і категорії;
- приймаючи участь у процесі поширення правових знань серед населення формувати у громадян повагу до права і закону.

ТЕМАТИКА СЕМІНАРСЬКИХ ТА ПРАКТИЧНИХ ЗАВДАНЬ.

Тема 1: Конституційно-правовий статус Верховної Ради України.

Відповідно до ст. 75 Конституції України єдиним органом законодавчої влади в Україні є парламент – Верховна Рада України. Це є свідченням того, що жоден інший орган державної влади не уповноважений приймати закони, які виражають волю українського народу.

Вивчаючи дану тему традиційно слід розпочати з визначення поняття парламенту як представницького і законодавчого органу держави. Студентам потрібно вивчити історичні етапи становлення парламентаризму в Україні.

Необхідно охарактеризувати правовий статус Верховної Ради України, як єдиного органу законодавчої влади в Україні. Конституційний склад і структуру Верховної Ради України. Формування органів ВРУ. Організація роботи ВРУ.

Особливої уваги потребує вивчення функцій та форм роботи ВРУ, законодавчого процесу і його стадій. Розгляд Верховною Радою України питань заспеціальними процедурами.

Окремого аналізу також вимагає правовий статус погоджувальної ради, комітетів, комісій, уповноваженого ВРУ з прав людини та апарату Верховної Ради України.

Необхідним є аналіз нормативних актів, які приймає законодавчий орган України.

Семінарське заняття № 1. (2 години).

Питання для обговорення.

1. Поняття, конституційна природа та ознаки парламенту України.
2. Конституційні основи порядку формування та припинення діяльності Верховної Ради України.

3. Правовий статус комітетів ВРУ.
4. Правовий статус погоджувальної ради ВРУ.
5. Правовий статус тимчасових комісій ВРУ.
6. Правовий статус апарату ВРУ.
7. Функції та повноваження парламенту України.
8. Основні форми роботи Верховної Ради України.
9. Законодавчий процес.
10. Ознаки парламентаризму як запорука українського конституціоналізму
10. Юридична природа актів прийнятих ВРУ.

Контрольні запитання:

1. Назвіть функції парламенту України.
2. В чому суть представницької функції Верховної Ради України?
3. Які повноваження Голови Верховної Ради України?
4. Назвіть органи Верховної Ради України.
5. Назвіть акти, що приймає парламент України.
6. У яких випадках можуть скликатися позачергові і надзвичайні сесії парламенту України?
7. Назвіть суб'єктів законодавчої ініціативи.
8. Після яких обов'язкових дій закон набирає чинності?
9. Назвіть суб'єктів, що можуть здійснювати парламентський контроль.
10. Чи можна стверджувати про існування парламентаризму в Україні?

Практичне завдання.

Рішенням Конституційного Суду України від 30.09.2010 року № 20-рп конституційну реформу від 08.12.2004 року визнано не конституційною.

Проаналізуйте й запишіть коротке резюме щодо повноваження Верховної Ради України з 08.12.2004 р. до 30.09.2010 р. та з 30.09.2010 року по даний час.

Нормативні акти та література.

1. Конституція України від 28.06.1996 р.(зі змінами після рішення Конституційного суду України від 30.09.2010 року № 20 –рп)// Відомості Верховної Ради України – 1996. - № 30.
2. Закон України. Про внесення змін до Конституції України // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2005, N 2, ст.44.
3. Рішення Конституційного Суду України від 30 вересня 2010 року (№ 20 – рп) у справі щодо конституційності Закону України "Про внесення змін до Конституції України" від 8 грудня 2004 року // Офіційний вісник України -2010. - № 77. С. 7.
4. Закон України "Про вибори народних депутатів України" // Відомості Верховної Ради України (ВВР). - 2012. - № 10-11. - ст.73
5. Закон України «Про регламент ВРУ» від 10 лютого 2010 року.
6. ЗУ «Про статус народного депутата України» в редакції від 22.03.2001 р., зі змінами// Відомості ВРУ. 2001 №42.
7. ЗУ « Про Рахункому палату» від 02.07.2015 р. // Відомості ВРУ.2015.№36 ст. 360.
8. Бакумов О.С. Конституційне право громадян України на участь у виборах і референдумах та проблеми його реалізації: автореф. Дис.. на здобуття наук. Ступеня канд.. юрид. наук:12.00.02. Харків,2012.
9. Деревянко С.М. Референдум як демократичний політичний інститут: світовий досвід і Україна: автореф.дис. на здобуття наук. Ступеня д-ра політ.наук: 23.00.02.Київ, 2012.
- 10.Кривенко Л.Т. Необхідно модернізувати конституційне визначення Верховної Ради України // Вісник Академії правових наук України, № 4(35).- Харків, 2003. - С. 37-51.
- 11.Логачова В.В. Конституційно-правові засади громадського контролю в проведенні виборів та референдумів в Україні: автореф. Дис.. на здобуття наук. Ступеня канд.. юрид. наук: 12.00.02. Харків, 2016.

- 12.Майданик О. Поняття і сутність парламентського контролю // Право України, - 2004. - № 10. - С. 12-25
- 13.Мироненко В.П. Політико-правові засади формування і діяльності парламентської коаліції: зарубіжний досвід і Україна: автореф. Дис.. на здобуття наук. Ступеня канд.. політ.наук: спец. 23.00.02 «Політичні інститути та процеси». Київ, 2016..
14. Постанова Пленуму Вищого адміністративного суду України «Про аналіз окремих аспектів застосування ст.3 Першого протоколу Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року» від 22.05.2015 р. №8
15. Розум І.О. Проведення у справах щодо оскарження рішень, дій або бездіяльності виборчих комісій та комісій з референдуму: автореф. Дис.. на здобуття наук. Ступеня канд.. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2014.
- 16.Рябченко Т.О. Референдум як форма безпосередньої правотворчості українського народу (теоретичні аспекти) : автореф. Дис.. на здобуття наук. Ступеня канд.. юрид.наук:12.00.01.Київ, 2015.
- 17.Шаповал В.М. Парламентаризм і законодавчий процес в Україні: Навч.посіб. - К.:УАДУ, 2000.- 216 с.
- 18.Погорілко В. Ф., Федоренко В. Л. Конституційне право України, навч. пос. – К.: ТОВ «КНТ», 2011
- 19.Шукліна Н. Г., Совгіря О. В. Конституційне право України. Навчальний посібник.. – К. Юрінком Інтер. 2012. 533 с.
- 20.Майданик О. О. Конституційне право України. Навчальний посібник, К. 2012 – 167с
- 21.Шаптала Н. К. Задорожня Г. В. Конституційне право України. К. 2012- 472с
22. Тетарчук І.В. Конституційне право України. Навчальний посібник. Видавництво: центр навчальної літератури – 2013. 218с
- 23.Орленко В. І., Орленко В. В. Конституційне право України. Навчальний посібник для підготовки до іспитів. Видавництво: центр навчальної літератури – 2013. 208с

24. Совгіря О. В. Конституційне право України. Повний курс: [навч. пос.] / О.В. Совгіря, Н. Г. Шукліна. –К.: Юрінком Інтер, 2019. – 556с.
25. Янчук А.О. Безпосереднє здійснення влади народом в Україні (конституційно-правовий аналіз). Кам'янець-Подільський: Рута, 2014.
26. Совгіря О. В. Конституційне право України. Повний курс: [навч. пос.] / О.В. Совгіря, Н. Г. Шукліна. –К.: Юрінком Інтер, 2019. – 556с.
27. Конституційне право України: підручник / [Т.М.Слінько, Л.І.Летнянчин, Ф.В.Веніславський та інші]; за заг. Ред. Т.М.Слінько.- Харків; Право, 2020.- 592 с.
28. Конституційне право України : Підручник. 11-е видання: (присвячене 30-ій річниці заснування юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет») перероблене та доповнене. Ужгород : РІК-У, 2023. 536 с

Додаткова література:

1. Рішення Конституційного Суду у справі за конституційним поданням 50 народних депутатів України щодо офіційного тлумачення положень статей 75, 82, 84, 91, 104 Конституції України (справа щодо повноважності Верховної Ради України) - В кн.: Конституційний Суд України: Рішення. Висновки. 1997-2001. Кн. 4 / Відповід. редакт. канд..юрид.наук. П.Є.Євграфов. - К.:Юрінком Інтер, 2004.- С.52-60.
2. Рішення Конституційного Суду у справі за конституційним поданням народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Постанови Верховної Ради України „Про внесення змін до Регламенту Верховної Ради України" (справа про утворення фракцій у Верховній Раді України) - В кн.: Конституційний Суд України: Рішення. Висновки. 1997-2001. Кн. 1 / Відповід. редакт. канд..юрид.наук. П.Є.Євграфов. - К.:Юрінком Інтер, 2001.- С.319-325.
3. Тененбаум А. Статус Уповноваженого Верховної Ради України з права людини і прогалини в Законі // Право України, - 1999. - № 2. - С.101-

4. Плющ І. Доктрина і практика українського парламентаризму: „на ґрунті історичного прецеденту" // Право України, - 2001. - № 10. - С.3
5. Кривенко Л. Конституційна модель Верховної Ради. Повернення до майбутнього // Віче. - 2002.- № 10 .- С.17-23.
6. Журавський В.С. Становлення та розвиток українського парламентаризму (теоретичні та організаційно-правові проблеми) - К.:Парламентське видавництво, 2002.- 344 с.
7. Копиленко О., Мурашин Г. Деякі методологічні аспекти наукового забезпечення законодавчого процесу // Вісник Академії правових наук України. - Харків, 2003.- № 2(23)- 3(33).- С.132-142.
8. Барабаш Ю.Г. Парламентський контроль в Україні (конституційно-правовий аспект). Монографія. Харків, 2004.- 192 с.

Тема: Конституційно-правовий статус Президента України.

Вивчаючи дану тему студенти спочатку повинні визначити загальна характеристика інституту президентства. Становлення інституту президентства в Україні. Місце та роль Президента України в конституційній системі органів державної влади.

Особливу увагу слід звернути на процедуру виборів Президента України. Для цього варто прокоментувати та дати власну оцінку змінам внесеним до конституції України в 2011 році, щодо виборів Президента України.

Осердям цього питання є представницькі повноваження Президента України. Повноваження Президента України, пов'язані із здійсненням законодавчої влади. Повноваження Президента України, пов'язані із здійсненням виконавчої влади. Повноваження Президента, пов'язані із здійсненням судової влади. Повноваження Президента всфері національної безпеки, оборони та військової політики.

Не менш важливим в даній темі є питання дострокового припинення повноважень Президента України. Детально зупинитись на суб'єктах ініціювання процедури імпічменту Президента України.

Вивчаючи питання конституційно-правового статусу Ради національної безпеки і оборони України студентам слід визначити роль Президента України.

В завершенні вивчення цієї теми цікавим для студентів буде питання правового статусу Адміністрації Президента України, консультативних, дорадчих та інших органів і служб при Президентові України.

Повноваження Президента всфері національної безпеки, оборони та військової політики. Повноваження Президента з формування органів та призначення показових осіб. Акти Президента України. Секретаріат Президента України. Підстави дострокового припинення повноважень Президента України.

Семінарське заняття №2. (2 год.)

Питання для обговорення.

1. Становлення інституту глави держави в Україні (історичний аспект).
2. Конституційно-правові основи обрання Президента України (загальна характеристика).
3. Повноваження Президента України.
4. Взаємовідносини Президента України з іншими органами державної влади.
5. Припинення повноважень Президента України.
6. Процедура імпічменту Президента України.
7. Конституційно-правовий статус Ради національної безпеки і оборони України.
8. Офіс Президента України, функції та повноваження.

Контрольні запитання:

1. Чому у 1991 році в Україні було введено пост Президента?

2. Визначіть місце Президента України у системі органів державної влади.
3. Президент України - офіційна особа чи посадова особа?
4. Назвіть атрибути Президента України.
5. Якими нормативними актами супроводжувалося правління Президента України?
6. Які вимоги пред'являються до кандидата у Президенти України?
7. Яким можуть бути правові наслідки використання права вето?
8. Назвіть представницькі повноваження президента України.
9. Назвіть повноваження президента України як гаранта прав і свобод людини.
10. Які повноваження Президента України у сфері національної безпеки і оборони?

Практичне завдання.

Підготуйте реферати на тему:

1. Контрольні функції Президента України.
2. Доцільність започаткування поста Президента України.

Список рекомендованих джерел;

1. Конституція України від 28.06.1996 р.(зі змінами після рішення Конституційного суду України від 30.09.2010 року № 20 –рп)// Відомості Верховної Ради України – 1996. - № 30.
2. Закон України «Про внесення змін до Конституції України» // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2005, N 2, ст.44.
3. Рішення Конституційного Суду України від 30.09.2010 р. № 20 -рп
4. Закон УРСР «Про заснування поста Президента Української РСР» від 05.07.1991 року.
5. Закон України «Про Раду національної безпеки і оборони України» // Відомості Верховної Ради України. - 1998. - № 35. - Ст.237.

6. Закон України «Про особливу процедуру усунення Президента України з поста (імпичмент) (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2019, № 40, ст.212) {Із змінами, внесеними згідно із Законом № 2849-ІХ від 13.12.2022}
7. Закон України «Про місцеві державні адміністрації» // Відомості Верховної Ради України. - 1999. - № 20-21 - Ст.190.
8. Закон України «Про вибори Президента України» від 05.03.1999 р.// Відомості ВРУ. – 1999. - № 14. – с. 81.
9. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо виборів Президента України» від 21.08.2009 року.
9. Закон України № 2952 – 4 «Про внесення змін до Конституції України щодо проведення чергових виборів народних депутатів України, Президента України, депутатів ВР АРК місцевих рад та сільських, селищних, міських голів» від 01.02.2011 року
10. Указ Президента України «Про деякі питання Апарату Ради національної безпеки і оборони України» від 05.04.2011 року № 353.
11. Кривенко Л. Президент України: еволюція конституційно-правового статусу // Віче.-1998.- № 10.
12. Тодька Ю.Н., Яворский В.Д. Президент України: конституційно-правовий статус. Монографія. - Х.: "Факт", 1999. - 256 с.
1. Агафонов С. Історичний розвиток інституту глави держави // Право України. - 2001.- № 7.- С. 102-104.
2. Бурчак Ф. Г. Президент України. - К.: Ін Юре, 1997. - 24с.
3. Кривенко Л. Конституційна відповідальність глави держави // Віче.- 2001- № 10.- С.3-18.
4. Белов Д. М. Конституційно-правове регулювання інституту президента в Україні та Франції: Монографія. – Ужгород; Ліра. 2007. – с.11
5. Погорілко В. Ф., Федоренко В. Л. Конституційне право України, навч. пос. – К.: ТОВ «КНТ», 2011
6. Шукліна Н. Г., Совгіря О. В. Конституційне право України. Навчальний посібник.. – К. Юрінком Інтер. 2012. 533 с.

7. Майданник О. О. Конституційне право України. Навчальний посібник, К. 2012 – 167с
8. Шаптала Н. К. Задорожня Г. В. Конституційне право України. К. 2012- 472с
9. Тетарчук І.В. Конституційне право України. Навчальний посібник. Видавництво: центр навчальної літератури – 2013. 218с
10. Орленко В. І., Орленко В. В. Конституційне право України. Навчальний посібник для підготовки до іспитів. Видавництво: центр навчальної літератури – 2013. 208с
11. Совгіря О. В. Конституційне право України. Повний курс: [навч. пос.]/ О.В. Совгіря, Н. Г. Шукліна. –К.: Юрінком Інтер, 2019. – 556с.
12. Конституційне право України: підручник / [Т.М.Слінько, Л.І.Летнянчин, Ф.В.Веніславський та інші]; за заг. Ред. Т.М.Слінько.- Харків; Право, 2020.- 592 с.
13. Конституційне право України : Підручник. 11-е видання: (присвячене 30-ій річниці заснування юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет») перероблене та доповнене. Ужгород : РІК-У, 2023. 536 с

Додаткова література.

1. Шаповал В. Конституційний механізм державної влади в незалежній Україні: політико-правові проблеми організації виконавчої влади //Право України. - 1997.-№ 1.-С-44-52.
2. Серьогіна С. Сутність інституту глави держави та його еволюція у світовій державно-правовій практиці // Вісник Академії правових наук України.- Харків, 2000.- № 4(23)- С.54 - 65.
3. Конституція України. Науково-практичний коментар / В.Б.Авер'янов, О.В. Батанов, Ю.В.Баулін та ін.: ред. кол. В.Я. Тацій, Ю.П.Битяк, Ю.М. Грошевой та ін.- Харків: Видавництво «Право»; К.:Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2003.- 808 с. (С.479-545).

4. Аверьянов В. Український уряд у вимірі конституційно-правових вимог// Вибори і демократія. 2004.- № 2. - С.58-65.
5. Кресіна І.О., Коваленко А.А., Балан С.В. Інститут імпичменту: Порівняльний політико-правовий аналіз. - К.: Юридична думка, 2004. - 176 с.
6. Президент України та державна регіональна і муніципальна політика. Збірник матеріалів та документів / Упоряд. О.Іщенко, В.Кампо, М.Пухтинський, В.Тихонов / За заг.ред.О.Дьоміна.- К.Логос, 2002 - 236с.
7. Науково-практичний коментар Закону України „Про вибори Президента України" / За ред. Ю.Б.Ключковського. - К.: Парламентське видавництво, 2004. - 408 с

Тема: Органи виконавчої влади в Україні.

З часу проголошення незалежності України та визнання одним із провідних принципів національного державного будівництва принципу поділу державної влади на законодавчу, виконавчу і судову відбулося становлення якісно нової системи органів виконавчої влади України.

Розкриваючи зміст поняття виконавчої влади і системи її органів, потрібно визначити місце і роль Кабінету Міністрів України в конституційній системі органів державної влади, склад і порядок формування Кабінету Міністрів України.

Потрібно охарактеризувати конституційні основи системи виконавчої влади в Україні. Також слід указати на основні нормативно-правові акти, які врегульовують конституційно-правовий статус органів виконавчої влади в Україні та їх діяльність.

Окремого аналізу вимагають сутність і зміст адміністративної реформи 2010-2014 років в Україні. Опрацювавши дану тему спрогнозуйте подальший перебіг започаткованої реформи й аргументуйте свою позицію. Класифікуйте та систематизуйте органи виконавчої влади в Україні.

В подальшому потрібно визначити конституційно-правовий статус Кабінету Міністрів України, його склад та конституційні повноваження. Потрібно охарактеризувати конституційні засади організації та діяльності Уряду України.

Окрім того студенти повинні визначити конституційно-правовий статус центральних органів влади та місцевих державних адміністрацій.

Компетенція Кабінету Міністрів України. Акти Кабінету Міністрів України. Припинення повноважень Кабінету Міністрів України.

Центральні органи виконавчої влади в Україні. Місцеві державні адміністрації в Україні.

Семінарські заняття №3 (2 години).

Питання для обговорення.

1. Поняття виконавчої влади та система її органів .
2. Конституційно-правовий статус Прем'єр-міністра в Україні.
3. Конституційно-правовий статус Кабінету Міністрів України.
4. Конституційно-правовий статус міністерств та інших центральних органів виконавчої влади в Україні: поняття, види, призначення.
5. Місцеві органи виконавчої влади: види, призначення, повноваження.
6. Конституційні основи адміністративно-правової реформи в Україні.
7. Центральні органи виконавчої влади з спеціальним статусом.
8. Акти уряду.

Теми для дискусій.

1. Чи наділені органи виконавчої влади законодавчою ініціативою?
2. Яка доцільність функціонування обласних та районних державних адміністрацій?
3. Якими контрольними функція наділена виконавча влада в Україні?

Практичне завдання.

Після рішення Конституційного Суду України від 30.09.2010 року Президент України видав ряд указів адміністративної реформи в Україні.

Опрацюйте укази Президента України № 1085; №1199 від 09; 24 грудня 2010 року та №395; №402; №446 від 7; 8; і 9 квітня 2011 року та коротко опишіть ефективність цих під нормативних актів у житті держави.

Список рекомендованих джерел;

1. Конституція України від 28.06.1996 р.(зі змінами після рішення Конституційного суду України від 30.09.2010 року № 20 –рп)// Відомості Верховної Ради України – 1996. - № 30.
2. Закон України «Про Кабінет Міністрів України» від 27 лютого 2014 року, зі змінами // Голос України, 01.03.2014. № 39
3. Закон України «Про місцеві державні адміністрації» // Відомості Верховної Ради України. - 1999. - № 20-21 - Ст.190.
4. Рішення Конституційного Суду у справі за конституційним поданням Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України щодо офіційного тлумачення окремих положень частини першої статті 120 Конституції України (справа про суміщення службової діяльності керівників органів виконавчої влади) - В кн.: Конституційний Суд України: Рішення. Висновки. 2002-2003. Кн. 4/ Відповід. редакт. канд..юрид.наук. П.Є.Євграфов. - К.:Юрінком Інтер, 2004.- С.43-46.
5. Стратегія реформування державно управління України на 2016 – 2020 роки, затверджена розпорядженням КМУ від 24.06.2016 р. №474-р // Урядовий кур'єр. 27.07.2016. №139.

6. Аверьянов В. Система органів виконавчої влади: проблеми реформування у світлі конституційних вимог // Право України. - 2003.- № 9.
7. Аверьянов В. Уряд у механізмі поділу влади: недосконалість вітчизняної конституційної моделі // Право України. - 2005. № 4. - С.10-15.
8. Дахова І. Поняття виконавчої влади та її місце в державному механізмі України (конституційний аспект) // Право України. - 2002. № 12. - С.23-27.
- 10.Єрмолін В. До питання про співвіднесення понять виконавчої влади і державного управління // Право України. - 2002. № 9. - С.29-32.
- 11.Кобрин В.С. Конституційно-правовий статус Прем'єр –міністра України: автореф. Дис.. на здобуття наук.ступеня. канд.. юрид.наук: спец.12.00.02 «Конституційне право; муніципальне право». Ужгород, 2015.
- 12.Коваленко А.А. Розвиток виконавчої влади в Україні на сучасному етапі: теорія і практика: Монографія / Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького НАН України, 2002.- 509 с.
- 13.Пахомов І. Конституція України і виконавча влада // Право України. - 2002.- № 9. - С.38-40.
- 14.Погорілко В. Ф., Федоренко В. Л. Конституційне право України, навч. пос. – К.: ТОВ «КНТ», 2011
- 15.Шукліна Н. Г., Совгиря О. В. Конституційне право України. Навчальний посібник.. – К. Юрінком Інтер. 2012. 533 с.
- 16.Майданник О. О. Конституційне право України. Навчальний посібник, К. 2012 – 167с
- 17.Шаптала Н. К. Задорожня Г. В. Конституційне право України. К. 2012- 472с
18. Тетарчук І.В. Конституційне право України. Навчальний посібник. Видавництво: центр навчальної літератури – 2013. 218с
- 19.Орленко В. І., Орленко В. В. Конституційне право України. Навчальний посібник для підготовки до іспитів. Видавництво: центр навчальної літератури – 2013. 208с

20. Совгіря О. В. Конституційне право України. Повний курс: [навч. пос.] / О.В. Совгіря, Н. Г. Шукліна. –К.: Юрінком Інтер, 2019. – 556с.
21. Конституційне право України: підручник / [Т.М.Слінько, Л.І.Летнянчин, Ф.В.Веніславський та інші]; за заг. Ред. Т.М.Слінько.- Харків; Право, 2020.- 592 с.
22. Конституційне право України : Підручник. 11-е видання: (присвячене 30-ій річниці заснування юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет») перероблене та доповнене. Ужгород : РІК-У, 2023. 536 с

Додаткова література.

1. Авер"янов В. Виконавча влада в Україні та її правове регулювання // Вісник Академії правових наук України. - Харків, 2003.- № 2(23)- 3(33).- С.238-253.
2. Авер"янов В. Український уряд у вимірі конституційно-правових вимог // Вибори і демократія. 2004.- № 2. - С.58-65.
3. Державне управління: проблеми адміністративно-правової теорії та практики / За заг.ред.В.Б.Авер"янова - К.:Факт, 2003.- 384 с. (С.73- 100).
4. Коваленко А. У чому сила виконавчої влади: особливості її функціонування в перехідному суспільстві // Віче, 2004.- №7.- С.46- 50.
5. Коліушко І. Виконавча влада та проблеми адміністративної реформи в Україні. Монографія. - К.Факт, 2002.- 260с. (С.11-57).
6. Конституційно-правові засади становлення української державності / В.Я Тацій, Ю.М.Тодика, О.Г.Данилян та ін.; За ред. акад. НАН України В.Я.Тація, акад. АПрН України Ю.М.Тодики.- Х.:Право, 2003.- 328 с. (208-231).
7. Цветков В. Державне управління: теорія, методологія, практика // Вісник Академії правових наук України. - Харків, 2003.- № 2(23)- 3(33).- С.254-272.

Тема. Конституційно-правові основи місцевого самоврядування в Україні.

У науковій літературі зазначено, що місцеве самоврядування це конкретний крок у напрямі подальшої лібералізації управління на місцях, пов'язаний з вирішенням питань формування громадянського суспільства, посилення захисту прав і свобод людини і громадянина, їх практичною реалізацією.

Вивчаючи тему потрібно визначити поняття і принципи місцевого самоврядування в Україні. Охарактеризувати систему місцевого самоврядування в Україні.

В подальшому потрібно охарактеризувати основні теорії походження місцевого самоврядування. Визначити на чому базується сучасна концепція місцевого самоврядування.

Необхідно також розкрити зміст ст. 140 Конституції України. З'ясувати якою є система та функції місцевого самоврядування в Україні.

Студент повинен засвоїти організаційно-правову та матеріально-фінансову основу місцевого самоврядування. Дати відповідну оцінку міжнародним трансферам.

Завершується вивчення теми гарантіями місцевого самоврядування, його органів і посадових осіб.

Семінарське заняття № 4 (2 год.)

Питання для обговорення.

1. Основні теорії походження місцевого самоврядування.
2. Загальна характеристика сучасних моделей місцевого самоврядування.
3. Поняття, система та основні принципи місцевого самоврядування України.
4. Правова, організаційна, матеріальна та фінансова основи місцевого самоврядування.

5. Територіальна громада: поняття, ознаки, види.
6. Форми діяльності територіальної громади.
7. Порядок формування, структура, повноваження, форми діяльності сільських, селищних, міських Рад.
8. Порядок формування, структура, повноваження, форми діяльності обласних та районних рад.
9. Порядок формування, склад, повноваження виконавчих комітетів рад.
10. Конституційно-правовий статус сільського, селищного, міського голови.

Контрольні запитання :

1. Дайте визначення поняття місцевого самоврядування.
2. Назвіть теорії місцевого самоврядування.
3. Охарактеризуйте основні моделі місцевого самоврядування.
4. Назвіть принципи місцевого самоврядування.
5. Яке значення Європейської хартії місцевого самоврядування для українського законодавства?
6. Назвіть елементи системи місцевого самоврядування в Україні.
7. Яке значення статут територіальної громади?
8. Які питання можуть вирішувати органи самоорганізації населення.
9. Яка відмінність між органами самоорганізації населення і товариством
10. Чи можуть бути обмежені права територіальної громади?

Практичне завдання.

Депутати однієї з обласних рад України на сесії вислови недовіру голові обласної державної адміністрації за неефективне здійснення делегованих радою повноважень.

Виходячи з даної обставини опишіть варіанти, якщо:

1. Недовіру виразило половину депутатів обласної ради від складу ради;
2. Недовіру виразило дві третини депутатів обласної ради від складу ради.

Підсумовуючи наведену фабулу, зробіть висновки, посилаючись на відповідні статті Конституції України.

Нормативні акти та література.

1. Конституція України від 28.06.1996 р.(зі змінами після рішення Конституційного суду України від 30.09.2010 року № 20 –рп)// Відомості Верховної Ради України – 1996. - № 30.
2. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» // Відомості Верховної Ради України. - 1997. - № 24. - Ст.170.
3. Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» від 05.02.2015 р., зі змінами// Відомості ВРУ. 2015. №13.
4. Закон України «Про місцеві вибори» від 14.07.2015 р., зі змінами // Офіційний вісник України. 2015. №64. Ст.2101.
5. Європейська хартія місцевого самоврядування // Віче. - 2000.- № 3.- С. 43-50.
6. Куйбіда В.С. Конституційно-правові проблеми міського самоврядування в Україні. - Львів: Літопис, 2001.- 375 с.
7. Борденюк В. Місцеве самоврядування в механізмі держави: конституційно-правовий аспект // Право України. - 2003. № 4. - С.12- 17.
8. Бориславська О. Місцеве самоврядування в Україні: теорія та практика реалізації конституційно-правових засад: Монографія.-Львів, ПАІС,2005.
9. Волков В. Правові та практичні проблеми розвитку законодавства про місцеве самоврядування в Україні // Вісник Академії правових наук України.- Харків, 2003.- № 2(33)-3(34).- С.324-335.
- 10.Батанов О. Статут територіальної громади - основний нормативний акт місцевого самоврядування //Право України- 2004.- № 7.- С.30-34.
- 11.Деля Ю. Місцеве самоврядування як право територіальної громади //Право України.-2005.-№5.-С.45-49.
- 12.Батанов О. В. Муніципальне право України: Підручник / Від. Ред.. М.О. Батанов – Х.: Оддісей, 2008. – с. 12

13. Погорілко В. Ф., Федоренко В. Л. Конституційне право України, навч. пос. – К.: ТОВ «КНТ», 2011
14. Кулик Т.О. Конституційні засади взаємодії місцевих органів державної влади та органів місцевого самоврядування (на матеріалах міста Києва) : автореф. Дис.. на здобуття наук. Ступеня канд.. юрид. наук: спец.12.00.02 «конституційне право; муніципальне право». Київ, 2015.
15. Шукліна Н. Г., Совгіря О. В. Конституційне право України. Навчальний посібник.. – К. Юрінком Інтер. 2012. 533 с.
16. Майданник О. О. Конституційне право України. Навчальний посібник, К. 2012 – 167с
17. Назарко А.Т. Міське самоврядування в Україні: автореф. Дис.. на здобуття наук. Ступеня канд.. юрид. наук: спец. 12.00.02 «Конституційне право; муніципальне право». Харків, 2015.
18. Новак О.М. Конституційно-правові засади формування органів місцевого самоврядування в країнах Європи: порівняльно-правовий аспект: автореф. Дис.. на здобуття наук. Ступеня канд.. юрид. наук: спец.12.00.02 «Конституційне право; муніципальне право». Харків, 2015.
19. Панасюк С.А. Принципи Європейської хартії місцевого самоврядування та актуальні проблеми їх імплементації в законодавство України: автореф. Дис.. на здобуття наук. Ступеня канд.. юрид. наук: спец. 12.00.02 «Конституційне право; муніципальне право». Маріуполь, 2015.
20. Шаптала Н. К. Задорожня Г. В. Конституційне право України. К. 2012- 472с
21. Тетарчук І.В. Конституційне право України. Навчальний посібник. Видавництво: центр навчальної літератури – 2013. 218с
22. Орленко В. І., Орленко В. В. Конституційне право України. Навчальний посібник для підготовки до іспитів. Видавництво: центр навчальної літератури – 2013. 208с
23. Сьох К.Я. Конституційне право громадян на службу в органах місцевого самоврядування: автореф. Дис.. на здобуття наук. Ступеня канд.. юрид.

Наук: спец. 12.00.02 Конституційне право; муніципальне право».Київ, 2015.

24. Совгіря О. В. Конституційне право України. Повний курс: [навч. пос.]/ О.В. Совгіря, Н. Г. Шукліна. –К.: Юрінком Інтер, 2019. – 556с.
25. Конституційне право України: підручник / [Т.М.Слінько, Л.І.Летнянчин, Ф.В.Веніславський та інші]; за заг. Ред. Т.М.Слінько.- Харків; Право, 2020.- 592 с.
29. Конституційне право України : Підручник. 11-е видання: (присвячене 30-ій річниці заснування юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет») перероблене та доповнене. Ужгород : РІК-У, 2023. 536 с

Додаткова література.

1. Батанов О.В. Територіальна громада - основа місцевого самоврядування в Україні: Монографія. - К.: Ін-т держави і права НАН України, 2001.- 260 с
2. Борденюк В. Теоретичні аспекти співвідношення правових актів державного управління та актів місцевого самоврядування // Право України. - 2004. № 11. - С.16-20.
3. Кампо В. Місцеве самоврядування в Україні. - К.: Ін Юре, 1997. - 36с.
4. Кампо В. Європейська модель. До стрибнути чи дозріти ? // Віче,- 2003.- № 2. - С.40-42.
5. Ключковський Ю. Проблеми реформування місцевого самоврядування в Україні // Вибори та демократія.-2005.-№2.-С.89-97.